

Q. D. B. V.

SACRA TERMINI

Præside

ULRICO OBRECHTO,

Hist. Prof. Ord.

Ad examen Solenne

exhibita

à

JO. FRIDERICO TRIER,

Mainunga Hennebergico.

D. XIX. m. Martij.

ARGENTORATI,

Typis JOH. WILHELMI TIDEMANNI, ANNO clↄ Iↄc LXXIV.

C. B. D.
SACRA TERMINI.

I.

Mperiorum fines profanis gentibus superstitione sacros inter sanctioris disciplinae conscios dicata supremo finium Custodi religio consecravit. cujus sincero cultu c[illegible] unice cupiunt, quæ hic ad usum Academicæ Disquisitionis Sacra Termini adornamus.

II. Sub illo quippe elogio, citra periculum irreligiosæ significationis, quam his vocabulis Gentilium vanitas circumdederat, exhiberi posse videbatur *illa naturalis atque, adeo aeterna* [illegible] *sanctimonia, qua publicos regnorum nationumque limites contra vim atque injuriam Deus munivit.*

III. Sive autem termini à natura positi populos segregent, veluti *montes, maria, flumina*; sive limites humano opere arbitrioque constituti, quales *murus Sinensis* contra Tartaros exstructus, quem describit *Martinius Hist. Sin. Dec. I. lib. 6. p.* 2[illegible]8. tum *murus* [illegible] de quo vid *Camdeni Britanniam p.* 710. *& seqq.* ad religionem finium ipsorum parum interest: cum ne naturales quidem limites, munus finiendarum gentium à natura habeant, sed ab impositione humana consequantur, & populi neque naturalibus, neque ab arte statutis munimentis discreti, jure tantum, & qui haud raro finium locum sustinet, mutuæ potentiæ nisu separentur.

IV. Atque id quidem in progressu hujus tractationis

planius

planius apparebit: Cæterum si quis illud *L[illegible] La[illegible]monij* nobis obiiciat: ὁ τῆς μάχαιρας κ[illegible] βλ[illegible] [illegible] γῆς [illegible] διαλέγεται. *Ejus demum est optime de finibus d[illegible]putare qui [illegible] ad[illegible]m [illegible]* authoritate cordatioris exempli nos tuebi[illegible] & quæ pacem firmant ornantq;, honesta[illegible] communi quondam sacrario cum *Deo* [illegible] *Dionysius Halicarnassæus* author est; iisdem [illegible] numentis Romani celebravere, quod [illegible]

Plutarch. Apopht. Lacon.

Ἀρχ. lib. 3. p. 150. ed. Steph.

V. Et insuper sacrorum nost[illegible] que non porrig[illegible]r, ut quæ copiosius alibi [illegible] *rum auge[illegible], [illegible]ndis, [illegible]* vel [illegible] vel con[illegible]a [illegible]dant[illegible], vel contro[illegible]æ [illegible], tam angustæ scriptionis ambitu complectatur; soli quam Deus [illegible] sanxitque *term[illegible]* [illegible] venerationi d[illegible].

VI. Licet autem ad hæc sacra parum [illegible] pi[illegible]andi [illegible], qui tum d[illegible] Termino [illegible]derunt, si coram informi saxo aut rudi [illegible], [illegible] sacrati cultus prosti[illegible] ad demonstrandam [illegible] hominis naturaliter [illegible] haud leve [illegible], quod etiam Gentiles, ejus religione, qua [illegible] Imperiorum fines nefas habetur, De[illegible] vindicem agnovere.

Pausan. IX. c. Plato de Leg. VIII. p. 6[illegible].

VII. Inde *Jupiter Terminalis* Ζεὺς [illegible] ratione cultus, cui in territoriorum c[illegible] Græcia populi aras & templa sacrarunt. [illegible] [illegible] ὁ [illegible] τῦ Διὸς τῦ [illegible] ἀρα [illegible] nim legendum vertendumque [illegible] nullo [illegible] sensu, ex[illegible] Athen[illegible] [illegible] *[illegible]* [illegible] *[illegible]nio* [illegible] hoc *Epigrammate* refert:

Τοι δὲ [illegible]

Λευκὰς καὶ πτ[illegible]

Ενα-

Ἔνδεται χώρης σημήιον· ἀμμορίης δὲ
Αὐτὸς ἄναξ μακάρων ἐστὶ μέσος Κρονίδης.

Limes ut in medio Leucæ Ptelcique notetur,
Hæc est excellens ara sacrata Iovi.
Ne populos turbet contentio, Iupiter ipse
Rex superum medius limite signat agros.

VIII. Neque minus celebre fuit templum Jovis conterminí *Διὸς ὁμορίου*, quanquam diverso usui destinatum, quod Crotoniatas, Sybaritas, Cauloniatas unanimi consensu post cruenta dissidia posuisse *Polybius* memorat: exemplo ab Achæis desumto: quorum conventus & concilia publica in æde Jovis contermini haberi consuevisse, haud difficulter indidem colligere licet. II, 39.

IX. Romani, qui ex Numæ instituto, & ipsi publicos juxta privatosque terminos *Jovi Terminali* sacros voluerent, ut major Terminorum cultui ab antiquitate veneratio accederet, eum se pro Deo Termino lapidem colere finxerunt, quem loco Jovis ad infantis similitudinem fasciis involutum Saturnus devorasset. *Lactantius: Colunt qui lapidem colunt informem atque rudem, cui nomen est Terminus. Hic est quem pro Jove Saturnus dicitur devorasse.* Si tanti est idoli vanissimi natale solum novisse, ex Proconeso desumtum, *Agathocles Babylonius* tradit: postquam vero Jupiter patri denuo cum cæteris liberis, quos devoraverat, exturbisset, in Parnasso statutum Hesiodus refert.

Dionys. Halicarnass. Antiq. II. p. 99.
I. 20.
a) Hesiod. Schol. ad. in Theogon. v. 485.

Τὸν μὲν Ζεὺς στήριξε κατὰ χθονὸς εὐρυοδείης
Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ γυάλοις ὕπο Παρνησσοῖο
Σῆμ' ἔμεν ἐξοπίσω θαῦμα θνητοῖσι βροτοῖσι

Theogon. v. 498 adde Apollodor. Bibliothec. Lib. I. p. 2.

Illum quidem Jupiter in terram spatiosam firmiter defixit

In divina Pytho sub jugis Parnasi:
Ut in posterum insigne monumentum existeret quod homines admirarentur.

Quo jure ad Romanos inde migraverit, & quomodo [illegible] cum Jove tantum, sed cum Delphis transigendum [illegible] tent, ipsis ho[illegible]um mendaciorum artificibus [illegible] dum: cum satis constet, sub Imperatore M. Antonino Philosopho sibi Delphos adhuc ejus [illegible] vindicasse. *Pau*[illegible] illi Imperatori [illegible] Scriptor, postquam pleraque in templo Delphico visu [illegible] digna enarrasset, sub [illegible] N[illegible]

in Phocicis — [illegible] τῦ Ἀχιλλέως [illegible] σι, καὶ κατὰ [illegible] ἀρχῆ. ἔςι [illegible] καὶ [illegible] αὐτὸν ὁ Κ[illegible]. *Cum a* [illegible] *Achille* [illegible] [illegible] *Satyrnus* [illegible] *per* [illegible]. Et Romani tamen dudum ante hæc [illegible] valiis ludi-

Onom IX 1. apud [illegible] 2. num A[illegible] p. 21. n. 10. v. [illegible] voc. [illegible] λ[illegible] Etymolog. Spi[illegible]g [illegible] [illegible] Comment. Hist Par. [illegible] p. 6[illegible]6. [illegible] m[illegible] 16 — brio fu[illegible] gloriati. Decl[illegible] nihil al[illegible] ut [illegible] ita effigmata, ut *Bet[illegible]* instar [illegible]: capite quippe & [illegible] humani corporis partibus in pyramidis [illegible] conficeret: ut vel [illegible] vel [illegible] G[illegible] sculta[illegible], caprina p[illegible] facile [illegible] dem [illegible] in summo [illegible] T[illegible] subjectam, & quod [illegible] [illegible] & ad- ventum D[illegible] significa- tam [illegible]

At bona [illegible],
[illegible]

[illegible]
[illegible]

illud *Festina lente*, *alij* ad terrendos, qui tum Imperij finibus imminebant, Parthos, conjunctum cum Termino fulmen, opinati sunt, in eo fortasse plus quam fas erat, conjecturis fuis indulsêre. Nam, ut in fulmine agnoscatur velocitatis symbolum, at Terminum certe non tardigradum, sed immobilem Gentiles finxere: unde illud, ut qui terminum movere[illegible] *ἀκίνητα κινεῖν movere immobilia* proverbio diceretur: Romanis præsertim: ad quorum Terminum apposite *Poëta*. Plat. de LL. VIII.

Termine post illud levitas tibi libera non est, Ovid. Fast. lib. 2.

Qua positus fueris, in statione mane.

Quem & *Virgilius* *Capitoli immobile saxum* nominavit. Parthos Æn. lib. IX. vero, qui ne telis quidem Romanorum valde terrebantur, pictis fulminibus coërcere Augustum voluisse, tam circumspecti Principis prudentia suspicari vix patitur.

X. Si quæ sub involucro præstigiosorum figmentorum, secretioris significationis, & naturalis præsertim sapientiæ arcana latent, ut *Ph[illegible]o* & veteri in *Hesiodum Scholiastæ* visum est, illorum origo non ex Græcorum ejusdem, quod plerique faciunt, sed antiquiore Phœnicum Theologia fuerit arcessenda: Inter cujus mysteria Deus Uranus non *Betulum* tantum *genuit*, *ἀλλὰ καὶ βαιτύλια [illegible] λίθους ἐμψύχους μηχανησάμενος*. *Sed & Betylia excogitavit, cum lapides animatos fabricasset*: ut ex *Sanchoniathone* *Philo Biblius* transtulit & declarant specimina *Photio* consignata, quo usque cum [illegible] temporis, diabolicarum præstigiarum ludibria extiterint: de quibus *Isidorus Heracleotes*, in[illegible]s magicarum artium architectus & hinc tanto sagacior interpres, ipse [illegible] alio sensu confitetur: *εἶναι τινα δαίμονα τὸν κινοῦντα τὰς [illegible] τῶν καλουμένων πάντα τάσι.* *Prorsus impurum aliquem dæmonem [illegible], quo [illegible] Betuli moveantur*, quamquam doctissimus *Bochartus* errasse *Philonem* contendat, in [illegible] *Sanchoniathonis*, qui non *animatos lapides*, sed *unctos* invenisse Deo Urano tribuerit: unde *Seldenus* quoque in erudito *de Diis Syris* Syntagmate Betylorum nomen deducit. Et jam antea in *Animadversionibus Eusebianis* indicaverat *Scaliger*, quomodo à

De N[illegible] [illegible] de [illegible]
Euseb. Præp. Evang. Lib. I. c. 10.
Bochart. God CCXLII. ap. Phot. d. l.
Geogr. Sacr. Lib. II. c. 2.
Synt. I. c. 5. & [illegible]
ad ann. MMCL.

do à ſancta ori[illegible]ine, ad ſuperſtiti[illegible]o[illegible] & im[illegible]ios u[illegible]s mi[illegible]a-

pag. 19. verit unctorum lapi[illegible]um conſ[illegible]atio : [illegible]

p 450. ed rum Terminis locum *Nicolaus R[illegible]* [illegible]

Francof. *[illegible]cum, Br[illegible]ſſonius, libro V. Formularu[illegible]* al[illegible] [illegible]de [illegible]-

runt.

XI. Attamen qui ſtatum [illegible]mani [illegible] habent qualem Saturno prim[illegible], [illegible] Gentile[illegible] h[illegible]xeru[illegible], illi [illegible] fuerit, quid [illegible] *de[illegible]* [illegible] *v[illegible]erat* [illegible] g[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] *[illegible] in campo facer*

D[illegible] agros [illegible] [illegible]

N[illegible] [illegible] ſunt ambage[illegible] [illegible] [illegible] ad vitæ o[illegible] [illegible]

XII. [illegible] conditorem [illegible] clariſſim[illegible] [illegible] & [illegible]-

Rom. I. [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] certam[illegible] [illegible]

XIII. [illegible] quam [illegible] [illegible]

[illegible]

plenum blaſphemi ludibrij, quod authoritatem legis, qua non magis fines populorum, quam generis humani ſecuritas & tranquillitas continetur, inde ſtabilitum iverunt, unde ſanctiſſimi Legislatoris majeſtas, oblivione, contemtu, ipſa denique futiliſſimæ religionis profeſſione vileſceret?

XIV. Quam cum inter Chriſtianos ab obſcuræ credulitatis tenebris, Divina oracula vindicent, non poteſt vel ſignificatio vel efficacia ſententiæ ambigua eſſe, quâ *providentiæ cœleſtis miraculis accenſetur, quod ut maria & fluvios & totam rerum* Pſ. LXXIV, *naturam, ita gentes humanas certi limites diſtinguunt & definiti coercent termini: quos uti cura omnipotenti Deus tuetur, ita æternæ & immutabilis juſtitiæ decretis circumſepſit: quæ ſi violentur, injuriam ad contemtum divinæ legis pertinentem Deus vindicat: ut quæ in rebus quibusvis ſancta ſunt, multo magis in publicis Imperiorum finibus jura naturalia ſancta & propter jurium naturalium ſanctimoniam, ipſi quoque publici fines ſancti eſſe intelligantur. Cum in his inſuper manifeſtiſſimis indiciis præfulgeat character ordinis, ad gubernandum genus humanum, ſecundum cœleſtis ſapientiæ normam divinitus inſtituti.* 17.

XV. In hanc enim ſummam recidere videntur, quæ terminos imperiorum partitim religioſa veneratione inviolabiles reddunt. Inter quæ primum ſibi locum *Divina in dividendis imperiis occupatio* vindicat: irrefragabili *Scripturæ Sacræ* teſtimonio revelata. Inſignis in cæteris locus extat *Actor. XVII, 26.* Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προτεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν. *Fecit Deus ex uno ſanguine omne genus hominum inhabitare ſuper univerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tempora & terminos habitationis eorum.* Quem nimis anguſte interpretaretur, ſi quis ad ſolam diſperſionem gentium reſtringeret, quæ de ædificanda turri Babylonica conſpiraverant. Cum & ante diluvium ſeparatis familiis diviſisque imperiis orbem terrarum habitatum fuiſſe, nequeat ambigi; & de divino auſpicio non ſinat dubitare benedictionis cœleſtis formula, qua *implere terram univerſam* primorum parentum genus jubebatur. Gen. I, 28. Cujus vim in reſtauratione orbis poſt diluvium

Gen. IX, 1. Gen. X, 5. 32. XI, 8. luvium, ad *dilatationem liberorum Noe in omnem terram* pertinuisse, evidentius expressiusque *Sacræ literæ* memorant.

XVI. Nam qui nihil in ea partitione, præter indignationem Dei, impios ædificatorum turris Babylonicæ conatus, immissâ linguarum confusione dissipantis agnoscunt, illi vix cogitare videntur, quam solenne & usitatum sit supremo Numini, ut providentiæ suæ miracula, unde piis benedictionem instruit, improbis in maledictionem & pœnam convertat: ut non immerito *alibi* divisionem terrarum, inter beneficia Dei, *Moses* ingrato populo exprobret: *Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas, interroga patrem tuum & annunciabit tibi: majores tuos & dicent tibi. Quando dividebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israël.* (Deut. XXXII 7.)

XVII. Sicut autem ad Ethnicos etiam divisionis hujus fama pervenit, ut ex notabili fragmento *Hestiæi Milesii* cognosci potest, quod *Eusebius in Præparatione Evangelica lib. IX. c. 15.* & in *Chronico*, ex *Josepho* desumtum exhibet: (Antiq. I, 6.) Ita dubia fide nituntur, quæ præter authoritatem Historiæ Sacræ *de duplici divisione orbis, & Noachi testamento, Salianus* adstruere conatur. (Annal. T. 1. p. 165.) Quanquam inter Christianos Scriptores pridem invaluisse traditionem *Seldenus* notet, (de I. N. & G. VI, 12.) qua *divisisse inter filios suos Noachus orbem ferebatur, sacramentoq; singulos adegisse, ne quis eorum, alterius terminos transgrederetur.* quod testimonia ex *Epiphanio, Eusebio, Philastrio* producta, & à *Samuele Bocharto* examinata, uberius ostendunt. (Geogr. Sacr. part. I. c. 16.) Et licet *Bocharti* quidem rationes non evincant *impossibilem fuisse talem divisionem*: superfluum tamen fuerit, ejus authoritatem ex parum liquida origine arcessere: cui adstruendæ, divini utique arbitrii tam perspicue promulgata majestas sufficere debebat.

XVIII. Illud expediendum potius fuerit: *utrum primævam orbis in diversa imperia partitionem, quam divinæ originis esse constat, etiam divini juris esse, hinc consequatur?* Divini juris, inquam, sive *naturalis*, sive *voluntarii*: de quo distinctè loquendum

dum est; nisi quis velit hanc rem pluribus tricis impeditam relinquere. Et jus naturale quidem, si huc eo significatu transferatur, quo juris naturalis esse interdum dicuntur, quibus jus naturale non repugnat; ipsa divinæ voluntatis, directionis, auspicij evidentia sufficit, ut non esse contra tenorem naturalis justitiæ divisa gentium imperia intelligantur, quæ Deo auctore divisa sunt.

XIX. Cujus reverentiam, non capio, quo merito queant audaci Philosophiæ prætendere, qui *multo æquabilius & ad vitæ rationalis pacem, tranquillitatem, ipsamq; adeo naturam convenientius administratum iri res humanas contendunt, si, ut mundus universus unius Dei imperio regitur, unius solis radiis illustratur: ita cuncti, qui diversas orbis partes inhabitant populi, in unius reipublicæ corpus coalescerent, unoq; & communi regiminis spiritu continerentur.* Nam sive specimen exhibere instituerant dicendæ in Platonis Republica sententiæ; meminisse debebant, dudum inter ausa Gigantum damnata esse importunæ sapientiæ decreta, quæ gubernacula rerum Deo extorquere, & non qualem ille instituit, sed qualem sibi quisque fingit, orbis administrandi ordinem præscribere docet, vel in opprobrium ordinis à Deo instituti laudare & extollere: sive bona fide optabant securitati mortalium consuli; ante omnia efficiendum illis erat, *ut quæ saltem Soli est ad orbem terrarum lustrandum fovendumq; indefessa & stabilis facultas, eadem & illi sit, cui rerum habenas committent, quo omnes imperij sui partes pari celeritate & efficacia curare possit.* Et audebunt ne post hæc, quanquam constituto ordinatoq; comuni tribunali, ad quod omnium gentium dissidia vocentur, vel sibi, vel aliis spondere, tam vastæ reipublicæ cives, non ruituros aliquando in bella civilia? quæ nunquam Romanum Imperium crudelius laceraverunt, quam cum fuit potentissimum: Postquam enim eo excrevisset, ut non *orbis terrarum, neq; cuncta gentes conglobatæ movere illud aut contundere posse viderentur, cives cum civibus manus conseruere: ita defessi & exsangues regibus & nationibus exteris prædæ fuerunt.* Neq; desunt præterea causæ graves & multæ, quæ si maxime obtineri quam sibi imaginantur felicitas posset, diuturnam pollice-

Freinsh. ad Curt. IV, 11. 22.

Sallust. ad Cæs. Orat. I.

polliceri non finerent. Intra unius plerunque ætatis angustias populorum heroumque fortuna constringitur, quorum humeri tanto oneri ferendo pares judicantur: Et si omnis ævi exempla excutiantur, verum in plerisque reperietur,
X, 5. 37. quod de Alexandro *Curtius* pronunciat: *Huic regi ducique successor quærebatur: sed major moles erat, quam ut unus subire eam posset. Itaque nomen quoque ejus & fama rerum, in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit; clarissimique sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.*

XX. Quanquam ne ostendi quidem talium imperiorum exempla soleant, quæ involutos unius dominantis ambitu totius orbis, omniumq; nationum ac gentium fines contineant. Nam quæ maxime universalia feruntur, Assyriorum & Persarum regna, intra Orientis terminos illustria & incomparabilia fuere; cæteris habitati orbis partibus igno-
Curt. IV, 11, 22. ratis vel intactis: ipse autem, qui *nec mundum duobus solibus pati se regi: nec duo summa regna salvo statu terrarum posse habere*, ambitiosissime jactaverat *Alexander*, tantum ab occupando universi dominatu abfuit; ut non sine magna ratione dubium ejus progressibus eventum prudentes ominentur, si con-
Liv. IX. 17. tra Romanos, quanquam cum ipsis potentiæ suæ incrementis tum adhuc luctantes, arma convertisset non convenienti minus, quam acuta interim *Senecæ* censura notatus *Ale-*
Ep. XCI. Vid Grot. de I.B. & P. II, 22, 13. Fremsh ad Flor IV, 3. 8. in Cæsar, *xander discere Geometriam infelix cœperat sciturus quam pusilla terra esset, ex qua minimum occupaverat.* Romanorum vero principatum, licet orbi conterminum detecta pridem vanitate & jactantiâ Scriptores illorum glorientur, longe tamen moderatius ipsi Principes metiebantur. Augustus apud *Julianum* artes recensens, quibus invictam se reddidisse Romam gloriatur· οὐ γὰρ ταῖς ἀμέτροις ἐπιθυμίαις εἴκων (inquit,) ἐπικτᾶσθαι πάντως αὐτῇ διενοήθην, ὅρια δὲ διττὰ ὥσπερ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποδεδειγμένα, Ἴστρον καὶ Εὐφράτην ποταμοὺς ἐθέμην. *Non immodicis cupiditatibus fines ejus in immensum extendendi abreptus intra Danubium & Euphratem, quos veluti limites proprios natura ibi assignaverat, coercere imperium ejus sum annisus.* A quibus terminis cum Trajanus imperium non ultra Danubium modo, sed trans Euphratem protulisset,

ſet: Hadrianus *adeptus imperium, ad priſcum ſe ſtatim morem inſtituit, & tenendæ per orbem terrarum paci, operam intendit: nam deficientibus his nationibus, quas Trajanus ſubegerat, Mauri laceſſebant, Sarmatæ bellum inferebant, Britanni teneri ſub Romana ditione non poterant, Ægyptus ſeditionibus urgebatur; Lycia deniq; ac Palæſtina rebelles animos efferebant. Quare omnia trans Euphratem reliquit; exemplo ut ajebat Catonis, qui Macedonas liberos pronunciavit, quia teneri non poterant.* Spart. in Hadrian. c. 5.

XXI. Conſtatque adeo non ex hoc duntaxat, ſed ex perpetuis omnis ævi documentis: pro ſtatu generis humani, in tot gentes, ſitu, linguâ, indole, moribus ſejunctiſſimas multiplicati, non paci tantum & ſecuritati, ſed ſaluti magnæ illius inter omnes homines ſocietatis, ipſique hinc dictamini rationalis naturæ convenientiſſimum eſſe, ut & ſeparatis imperiis, orbis univerſi gubernatio diviſa ſit; & unumquodque imperium, modo cum humani regiminis facultate congruente contineatur.

XXII. Confirmant id magna rationum, ſententiarum, exemplorum varietate ſapientes: quibus id fere ad incommoda & pericula regnorum imperiorumque ultra juſtam magnitudinem excreſcentium notanda exprimunt, quod de civitate immodicè ampla judicavit *Ariſtoteles* 7. *Pol.* 4 Ὁ λίαν ὑπερβάλλων ἀριθμὸς, ὐ δύναται μετέχειν τάξεως· θείας γὰρ δὴ τῦτο δυνάμεως ἔργον, ἥ τις καὶ τόδε συνέχει τὸ πᾶν. *Nihil magis pugnat, quam immenſus numerus, ſeu infinita multitudo, atq; ordo. Solus enim hoc præſtare poteſt Deus, ut, quæ certum numerum excedit, certis legibus contineatur, multitudo. Quemadmodum ab eo, totum hoc, quod univerſi nomine vocamus, ſuis legibus ſuoq; ordine videmus contineri:* ut *Heinſiana Paraphraſis* interpretatur. Totum hunc locum profunde excoluit *Forſtnerus ad Tac.* 4. *A.* 32, 3. erudita vero annotatione copioſe diffudit *Gruterus ad Tac.* 1. *A* 11, 8. *diſc.* 17. Add. *Grot. de I. B. & P. II.* 15, 7. *Bernegg. Dub. Pac. p.* 315. & *ſeq.*

XXIII. Cæterum ratiocinatio *Ariſtotelis*, qua contrariam reipublicæ adminiſtrationi nimiam civium multitudinem,

inde evincit; quia civilis regiminis ordini repugnat; haud obſcure indicat, quo *præceptum legis naturalis*, ſive jus naturale proprie ita dictum inclinet, ſi quis ad dictamẽ ejus animum accuratius intendat. Licet enim hinc demonſtrari non poſſit, abſoluta directaque obligatione, ad hoc, genus humanum teneri, ut diviſis imperiis mundum colat: quia tamen indubitata naturæ lege Deus in humano genere, ſocietatem; in ſocietate, ordinem; in ordine, imperium eſſe juſſit: idem facile intelligitur, ejusdem naturæ dictatu non præmonſtraſſe tantum, ſed commendaſſe multiplicationem & diviſionem regiminis humani, ſine qua nec ſocietas hominum, nec ordo, nec imperium aucto in hanc amplitudinem humano genere vel conſiſtere poteſt, vel ſi conſiſteret, ad tuendam orbis tranquillitatem & ſalutem diutius conſervari.

XXIV. Huc accedit, quod etiamſi tam præciſa neceſſitas huic convenientiæ naturæ rationalis cum diviſione imperiorum non ſubſit, qualis legi naturali adhærere alias ſolet: adjuncta nihilominus illi auctoritas Divinæ voluntatis, tum teſtimoniis Scripturæ Sacræ ſuperius adductis, tum experientia & uſu tot ſeculorum manifeſta, non modicam ei *divini juris*,
de I. B. l. 1. 15 quod *voluntarium Grotius* nominavit, efficaciam ſanctitatemque conciliat: Si non ultra, hucusque tamen valituram, ut, cum ſe divina deſtinatione ſeparatas eſſe, & in diſtincta imperia deſcriptas humanæ gentes intelligant; eadem opera ſciant, à limitibus divinitus ſibi aſſignatis, citra cauſas artesque divinæ voluntati conſonas, recedere, terrasq; & regiones ab aliis legitime poſſeſſas, ſuæ ditioni adjungere, jus fasque non eſſe.

XXV. Neque periculum eſt, ut cum operibus *Divinæ juſtitiæ*, confundantur *Divinæ providentiæ* opera, ſi quis communes utrisque effectus aſſignet: cum & in Republ. quando judicialibus ſententiis, majeſtas, litigantium controverſias dirimit, vel in diverſos magiſtratus, civilis adminiſtrationis munia partitur, juris ac legum vim apud ſubditos hi actus conſequantur, quanquam ex legislatoria facultate, ſi quis diſtincte loqui amet, non deſcendant.

XXVI. Ne de conjunctiſſima utrorumque inter ſe neceſſitudi-

cessitudine nunc dicam, qua cuncta quidem *Divinæ providentiæ* miracula, ita veneranda sunt hominib', ut consilia sua interim & proposita ad *Divini juris* normam mensuramque componere teneantur. Neq; enim aliunde fas fuerit, æternū illum in rebus & creaturis omnibus gubernandis Dei conceptum, quem *æternæ legis* nomine quidam signant, præcognoscere: ex vaticiniis vero, prædictionibus, oraculis in futurum divinæ voluntatis destinationisq; arcana scrutari; atque hinc non dominationis tantum suæ amplitudinem, sed novi juris ad alios invadendos subigendosq; efficaciam metiri vel munire velle, uti nō infrequenter usurpata, ita communi dudum inter sapientes consensu damnata, temeritas est. *Hoc monebo*, inquit, *Grotius de I.B. & P. II, 22, 15. non frustra sed quia veteribus recentia conferens, magnum malum, ni caveatur prævideo: justam belli causam non dare, spem conceptam ex aliqua divinorum vaticiniorum explicatione. Nam præterquam quod quæ nondum impleta sunt oracula, interpretari certo vix contingit sine prophetico spiritu, etiam rerum certarum latere nos possunt tempora: ac postremo prædictio, nisi expressum adsit Dei mandatum, jus nullum dat: cum Deus, quæ prædixit, sæpe per improbos homines aut pravas actiones ad exitum ire permittat.* Cujus moniti veritas, si in ulla re alia, certe in imperiorum mutatione per varia amplitudinis incrementa & decrementa, manifestissima est. Et *est* equidem *Deus, qui non solum cœlum & terram, nec solum Angelum & hominem, sed nec exigui & contemtibilis animantis viscera, nec avis pennulam, nec herbæ flosculum, nec arboris folium, sine suarum partium convenientia, & quadam veluti pace dereliquit, nullo modo credendus, regna hominum, eorumq; dominationes & servitutes à suæ providentiæ legibus alienas esse voluisse.* Augustin de C.D. V.11.

Atque id ne Ethnicos quidem ignoravisse, argumento est *solenne precationis carmen*, quo *Dii immortales* in lustro condendo *rogabantur: ut pop. Rom. res meliores amplioresq; facerent*; donec insigni moderatione Africanus posterior id emendavit, precarique jussit, *ut eas perpetuo incolumes servarent.* Val. Max, IV 1. 19. Examinavitque ad normam Christianæ veritatis, errores Gentilis Theologiæ, in æstimandis publicorum incrementorum causis, *Augustinus de Civ. Dei lib. 4. & 5.* Sed minimum est, quod in hac disciplina vel cognitioni vel inquisitioni hominum subjicitur. E quibus profundissime sapiunt, qui vias quidem, per quas Deus mo-

do

do hunc, modo alium populum ad destinatæ potentiæ latitudinem provehit, pio stupore venerari, dum occultæ sunt; & quatenus intelliguntur, in honorem & gloriam supremi Numinis interpretari didicerunt. Cujus Philosophiæ specimen eximium, in æstimanda Romani Imperii potentia, passim ii *Patres* exhibuere: qui subinde magna sententiarum gravitate confirmant, quod eleganti carmine diffudit *Prudentius contr. Symm. lib. 2. v. 582. seqq.*

Vis dicam quæ causa tuos Romane labores
In tantum extulerit?
Discordes linguis populos & dissona cultu
Regna volens sociare Deus, subjungier uni
Imperio, quicquid tractabile moribus esset,
Concordiq; jugo retinacula mollia ferre
Constituit.

Et mox.

Hoc actum est tantis successibus atq; triumphis
Romani Imperii: Christo jam tunc venienti
Crede parata via est; quam dudum publica nostræ
Pacis amicitia struxit moderamine Roma

Lib. 1. Adde *Thuanum* ex similibus principiis Hispanicæ potentiæ augmenta arcessentem. Et quæcunque tandem illis, exempla junguntur, aptari se ad illa patitur haud incommode *Augustini* [illegible] *Hæc plane Deus unus & verus regit & gubernat, ut placet. Etsi occultis causis, nunquid injustis?*

de Civ Dei. V, 21.

XXVII. Cæterum omne quod hominibus in possidendo regendoque orbe, jus, ex originaria acquisitione competit, uti à divina concessione penitus dependet; sine qua neque *occupationis* neque *divisioni* humanæ, ad quam alii respicere malunt, ulla efficacia fuisset: Ita in hoc usque tempus a primæva illa gentium in omnes terræ partes dispersione, per infinitas populorum conversiones successionesque, discretio generis humani derivata est; qua non minus *imperio* territoria publica, quam privata prædia *dominio* separantur. vid. *Grot. de I. B. & P. II, 3, 4.*

Ut

XXVIII. Ut æquali robore ac evidentia, qua Deus in re quavis *abstineri alieno jure* præcipit, regna quoque & *imperia aliena invadere* sit prohibitum. Ejusdemque criminis rei existant, qui sine justa causa populum quemcunque à legitimis finibus, quam qui dominum ex ædibus suis agróve deturbant. Et licet alia vulgo nomina etiam iniquæ terminorum prorogationi circumponantur: *Inferre* tamen *bella finitimis & inde in cætera procedere, ac populos sibi non molestos, sola regni cupiditate conterere ac subdere, quid aliud quam grande latrocinium nominandum est?* Augustin. de C.D.IV,6.

XXIX. Idque cum tam aperta legis divinæ auctoritate sancitum [illegible] mirari subit, unde *magistri Hebræorum* derivare jus sacrum interpretarique didicerint, quo sine ulla alia causa, dummodo nominis imperiique proferendi spes esset, alios populos bello aggredi licitum tradiderunt. Et fuisse quidem aliquorum hanc sententiam, facile *Seldeno* asserenti, & illustriora quædam loca producenti crediderim: Sed *Philonem* in illorum numerum referre non ausim. Cujus gravissimo judicio æque ac ab *Augustino*, passim damnantur οἱ τὰς [illegible] ἀλαζόμενοι κλοπὰς, σεμνοῖς ὀνόμασιν [illegible] ἐπικρύπτοντες λῃστείαν ἀληθέστερον. *Qui magna furta committunt, qui honesto principatus nomine obumbrant ea quæ reipsa nihil nisi latrocinia sunt.* Sed nec *Phinees* in loco quem *Seldenus* indicat, de disciplina sensuque Hebraici juris testatur: qui causam belli adversus Midianitas commendaturus, comparatione instituta, consuetudinem aliorum populorum damnat, solâ imperij proferendi & aliena occupandi libidine in bella ruentium: Ουχ ὑπὲρ κράτους ἀρχῆς (inquit) ὁ παρὼν ἀγών ἐστιν, οὐδὲ ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι [illegible] ἑτέρων, περὶ ὧν ἢ μόνον ἢ μάλιστά εἰσιν οἱ πόλεμοι, ἀλλ' ὑπὲρ εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος ὧν τοὺς ἡμετέρους συγγενεῖς καὶ φίλους ἠλλοτρίωσαν οἱ ἐχθροί. *Non de imperio nunc certamen instat, nec de invadendis occupandisque alienis possessionibus, quæ vel sola vel præcipua aliorum bellorum causa est: Sed pro tuenda religionis & pietatis sanctimonia, quam cognatis nostris hostes ereptum iverunt.* Quem sensum idem *Philo ad Decalogum* explicatius expressit: ubi notabilem descriptionem malorum damnorumque, quæ ex cupiditatibus immodicis oriuntur, in hunc modum concludit: οἱ γὰρ Ἑλλήνων καὶ Βαρβάρων [illegible] ἑαυτοὺς, καὶ πρὸς ἀλλήλους τραγῳδήσαντες [illegible] πα-

de I N. & G. VI, 11.

de vit. Mos. Lib.1.p.649. ed. Paris.

τι

τὰς ἀπὸ μιᾶς πηγῆς ἐῤῥύησαν. ἐπιθυμίας, ἢ χρημάτων, ἢ δόξης, ἢ ἡδονῆς. Nam bella illa Græcorum Barbarorumq; aut inter se, aut horum in illos, cum tragœdiis decantata, ab uno fluxere fonte cupiditatis, sive illa divitiarum, sive gloriæ sive voluptatum fuit. Hebræorum vero bella non *Josephus* tantum, sed & *Christiani Doctores* ab hac infamia absolvunt: inter quos *Cyrillus* nominatim Hebræorum Regum [illegible] qui *se intra suos fines continebant*, extollit.

adv. App. lib. 2.

Contr. Iuli an. lib. 5.

XXX. Neque si degeneravisset populus Judaicus [illegible] præcepto divinæ legis, major hujus exempli [illegible] fuisset, quam cæterarum Gentium ori[illegible] ali[illegible] quibus jam [illegible] constat, *unam & eam veterem caus[illegible] profundam imperii & civitatum.* Exempla rec[illegible] [illegible] colliguntur in *Berneggeriana* [illegible] *CLXXVII.* Quibus si quis divini naturalisque præ[illegible] impugnari obscurarive posse contenderit, [illegible] ac si quis furta, rapinas, adulteria in honestis numeraret [illegible] quia integras aliquando nationes [illegible] flagitia [illegible] *Caxt. Th. mor. p. 1. c. de Legibus.*

XXXI. Quid quod tam potenti patrocinio hæc ipsa *non* [illegible] *alterius jure* in conscientia generis humani [illegible] lex est, ut ne ipsi quidem, qui solam dominandi libidinem belli causam habent, sine justitiæ velamine, rectam illi frontem audeant obvertere. Pro[illegible] ad paucos [illegible] barbaros *Tiridatis Armenii* vox redi[illegible] *retinere, proprias* [illegible] *alienis certare regiam laudem esse.* & cum barbarie vitæ [illegible] insociabilis dudum damnata est feritas ævi veteris, quo *latrocinia nullam habebant infamiam, quæ extra fines cujusq; populi* [illegible] *fiebant.* Sed & illis, qui *dum* [illegible] *in maximo imperio putant*, aliorum servitute fas esse [illegible] suam potentiam stabilire, pridem ore *Caractaci Britanni* [illegible] [illegible]um est: *Non si vos omnibus imperitare vultis, sequitur ut omnes* [illegible] *accipiant.*

Tac. 15 A. 1

Cæs. de B. G. VI. 23.

Tac. 12 A. 37. 2.

XXXII. Quin, si propria [illegible] nquam aliorumque conscientia prætextu juris & externa specie deluditur, at Deus certe legis, cujus Auctor est, vindictam non deferet, [illegible] justo judicio sæpissime

ei

οἱ θέλοντες προσλαβεῖν τὰ τῶν πέλας, Stob. Serm. 58 p. 218.
ἀποτυγχάνουσι πολλάκις νικώμενοι,
Τὰ δ' ἴδια προστιθέασι τοῖς ἀλλοτρίοις.

Qui suis aliena quoq; volunt adÿcere,
Hi sæpius victi sua spe frustrantur
Adduntq; alienis, quæ prius erant propria.

ut *Menandri* versus habent. *Dio Chrysostomus* Hesiodeum illud Or. 17.
πλέον εἶναι τοῦ παντὸς τὸ ἥμισυ. *dimidium plus esse toto*, etiam *Platoni* de LL. III.
laudatum explicans: τίς γὰρ πώποτε (ait) ἢ βασιλεὺς ἢ δυνάστης ἢ δῆμος ἐπιχειρήσας ὑπερβῆναι τὸ δίκαιον καὶ τοῦ πλείονος ὀρεχθῆναι, οὐχ ἅπασαν μὲν τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν ἀπέβαλε, μεγάλαις δὲ καὶ ἀμηχάνοις ἐχρήσατο συμφοραῖς; *Quis enim unquam aut rex aut dynasta aut populus, conatus justam mensuram transgredi, & plura appetere, non omni præsenti felicitate dejectus, magnis & insuperabilibus calamitatibus est obrutus?* Ut non minus vere de terminis publicis usurpari possit, quod de limitibus privatorum agrorum *Plato* extulit: Μὴ κινείτω γῆς ὅρια μηδείς· βελτίω δὲ πᾶς πέτρον ἐπιχειρήσας κινεῖν τὸν μέγιστον ἄσυλον, τὴν ὅρον μᾶλλον ἢ σμικρὸν λίθον ὁρίζοντα φιλίαν καὶ ἔχθραν ἔνορκον παρὰ θεῶν. οἱ μετὰ πολέμων τῶν ἐχθίστων ἐγείρονται. de LL. VIII. *Nemo fines atq; terminos alieni agri moveat: Sed malit quisq; lapidem ingentem movere, quam terminum quantumvis exiguum: amicitiam quippe ab inimicitia diis testibus separantem: quis sævissimis bellis solent in sui ultionem insurgere.*

XXXIII. Unde sua sponte consequitur: etsi non statim fulmen, abolendæ hominum iniquitati Deus expediat; cum fiducia tamen justæ ac Deo gratæ possessionis, imperium retineri non posse, quod per injuriam aliis est ereptum. quanquam victis, qui se *sub leges pacis iniquæ* tradiderunt, jus pereat, in pristinam libertatem statumque se ac sua vindicandi: cujus persecutio nisi pactorum fide, vel certi temporis limitibus coerceatur, nunquam reditura quiete, turbis bellisque genus humanum consumi necesse erit. Ne de perpetua rerum ac jurium omnium confusione nunc dicam, qua

totus orbis permifceretur, fi cuique vindicandi, quæ aliquando poffedit, licentia, vel voluntas integra femper maneret. In difputatione parum alias folida non incongrue de fuis jam temporibus judicabat *Carneades* : *Omnibus populis, qui florebant imperio, & Romanis quoq; ipfis, qui totius orbis potiebantur, fi jufti voluiffent effe, hoc eft, fi aliena restituiffent, ad cafas fuiffe redeundum, & in neceßitate ac miferiis vivendum.* Add. quæ in eandem fententiam differit Gonzaga Dux Nivernenfium, apud *Thuan. lib. 59. p. 42.*

Lactant. V, 16.

XXXIV. Neque tamen hinc minus validè adverfus alienorum finium invafores, legis naturalis authoritas perfiftit. A qua veneratio & fanctimonia in *monumenta terminalia* eatenus defcendit, quatenus ipfum jus fictum propriorum alienorumque, quod per fe in externos fenfus non incurrit, munere opeque illorum demonftratur. Quod nifi fiat, affidua inter populos conterminos de jure incerto contentio, & novorum bellorum femina erunt. *Ovidius* ad *Terminum*

Fast. II.

Tu populos urbesq;, & regna ingentia finis,
Omnis erit fine te litigiofus ager.

Statim fubjicit exemplum, *Herodoto I, 82. Valerio Maximo III, 2, extern. 4. Plutarcho in Parall. III.* aliisque defcriptum

Si tu fignaffes olim Thyreatida terram,
Corpora non letho miffa trecenta forent:
Nec foret Othryades congeftis tectus in armis;
O quantum patriæ fanguinis ille dedit.

Unde vel nullos, vel obfcuros confufosque imperiorum terminos effe, inprimis illorum intereft, qui de imperio dilatando funt folliciti: quo difficilius injuria, qua fuum aliis eripiunt, intelligi poffit. *Plutarchus* de Numa Pompilio. *δοκεῖ δὲ καὶ ὅλως αὐτὸς ὁρίσαι τὴν χώραν ὁ βασιλεύς, Ῥωμύλου μὴ βεληθέντος ἐξομολογήσασθαι τῷ μέτρῳ τοῦ οἰκείου τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀλλοτρίου. δεσμὸν γὰρ εἶναι τῆς δυνάμεως τὸν ὅρον ἂν φυλάττηται, μὴ φυλαττόμενον δὲ τῆς ἀδικίας ἔλεγχον.* *Tota agrorum diftributio ad Numam eft referenda: Nam Romulus* (ut concinne *Albericus Gentilis* tranftulit)

in vit. Num.

de Arm. Rom I. 2.

noluit

noluit mensura proprij agri prodere mensuram alieni. Siquidem virium compedes esse terminos si servarentur, & injuriæ indicium, si non servarentur. Idem *Plutarchus* alibi hoc Romuli propositum dicterio *Spartani Archidami* (quanquam & *Antalcidæ* idem tribuitur) describit: *è quo cum alius quæsiisset, qui Spartanorum essent termini? gladius & hasta, respondit.* Neque fieri potest, ut inter quos populos nulli fines statuti sunt, ij aliter, quam armis, aut mutuo metu distinguantur. Ita *Germania* olim *à Galliis quidem Rhætiisq; & Pannoniis Rheno & Danubio fluminibus; à Sarmatis vero Dacisq; mutuo metu aut montibus separabatur.* Inter cæteras autem gentes interpositi limites, demonstrando quidem juri indicium, sed non acquirendo fundamentum præstant. Unde mutati termini non jus mutant, sed juris mutati argumentum sunt. Quare quod à *Grotio* traditum est: *in agris arcifiniis flumen mutato paulatim cursu, mutare & territorij fines, & quicquid flumen parti alteri adjecerit, sub ejus imperio esse, cui adjectum est:* illud ex vi & dictamine naturalis præcepti nequaquam descendit. Sed præsumtæ populorum ab utraque fluminis parte ripas possidentium voluntati unice innititur: qui censentur modico detrimento commoditatem naturalis termini velle redimere: qua præsumtione cessante, aliud dicendum, rectè jam est à *Puffendorffio* observatum. Qui vero de naturalibus imperiorum terminis ita disputant, ut *illos à Deo cum effectu præcepti naturalis, ne mutari unquam possint, statutos* contendant; illi quid aliud quam omnes, quæ nunc latius quam olim regnant, sine discrimine gentes, violati juris naturalis insimulant? Cum tamen Deus, quos terræ posuit terminos, non nisi hominum iniquitati, minime vero juri persequendo, opposuerit montes vero, flumina, maria hoc tantum à natura habeant, ut dum transiri difficilius possint, limitandis distinguendisq; populis apta & idonea existant: ab ipsorum vero populorum voluntate ac jure characterem usumque limitum ac terminorum consequantur. Inde non raro fluvij per media regna labuntur, quorum aliquando limites fuere; neque populos mari sejunctos, novum est sub commune imperium cogi: & quis neget, vel Italiæ Galliam, vel Italiam Germaniæ subjici potuisse, quod utrinque

Quæst. Rom VIII.

Apoph. Lacon.

Tac. Germ 1,1.

de I. B. II, 3, 16.

de I.N. & G. lib. 4. c. 7 §. 11.

vid. Gryph. de insul. XIV, 87.

Alpes interjacent? Ut parum roboris argumento inest, quando in controversiis finium publicorum, vetusti pridemque amissi termini allegantur. Dignum est quod inspiciatur exemplum Artaxerxis apud *Herodianum VI, 2.* qui *omnem [illegible] oppositam continentem, quæ mari Ægæo fretoq; Propontidos termina[illegible], Asiæ nomen habet, ceu veterem Persarum possessionem sibi v[illegible], quod jam inde à Cyro ad Darium usq; cuncta o[illegible] J[illegible] nus à Persarum Satrapis essent gubernata.* Π[illegible] ἀνανεώσασθαι πᾶσαν ὁλόκληρον ἣν πρότερον ἔχον ἀ[illegible] *neris esse, curare ut vetus atq; integrum imperium Persis r[illegible]. [illegible]* ταῦτα δὴ τὰ πρὸ [illegible] ἀνανεῶν. [illegible] *dem gesta movebat inver[illegible]de,* quo proverbio [illegible] μυθικὰς καὶ παλαιὰς ἀποδείξεις non immerito notant S[illegible] vid. *Grot. de I. B. & P. II, 4, 2. & [illegible] not.*

XXXV. Quominus itaque proferri ac dilatari [illegible] imperij possint, dummodo alteri non inferatur injuria, lex naturalis non prohibet, neque sanctimonia terminorum violabitur; si hac causa moveantur, ut vel sponte de[illegible] vel
Cassiodor. à nemine prius occupata proximis finibus adjiciantur. *Non*
Var. IV, 34. *est enim cupiditas eripere, quæ nullus se dominum [illegible] at [illegible].*
v. Alb. Gentil de I. B. III An vero armis & per vim alios sibi gente latiusque imperi-
4. um efficere justum esse possit? dubitatum est: & si quidem
Grot. III, 8. ea sperari inter homines felicitas posset, ut nemo per injuriam eos læderet, quibus sine cupiditate alieni, sua satis placent; justis bellis neque causæ subnascerentur, neque bonis adversus improbos securitas esset paranda. Nunc iniquitas eorum, cum quibus justa bella geruntur, regna ut crescant adjuvat: dum qui priores læserunt, favente rationis naturalis dictamine, omniumq; gentium moratarum consensu, vel ut reprimantur, vel intra legitimæ ultionis modum, subiguntur. *Si quies & justitia finitimorum* (inquit *Augustinus de Civ. Dei IV, 15.*) *contra se bellum geri nulla provocaret injuriâ, felicioribus rebus humanis, omnia regna parva essent, concordi vicinitate lætantia: & ita essent in mundo regna plurima gentium, ut sunt in urbe plurimæ domus civium. Proinde belligerare & perdomitis gentibus dilatare regnum, malis videtur felicitas, bonis necessitas. Sed quia pejus esset, ut injuriosi justioribus Dominarentur*

mina

minarentur, ideo non incongrue dicitur etiam ista felicitas. Qua & apud *Plutarchum* traditur: Τὸν Ἡρακλέα πάντων κρατεῖν ἀμυνόμενον καὶ προεπιχειρούμενον. *Herculem cuncta subegisse, dum se lacessitus defendit.* Adde, quod nec sine assensu suo in ditionem ac jus victoris redigi videntur, qui postquam semel per injuriam propriis hostili ferro grassandi impune licentiam fecêre, salutem suam libertati aut dominationi præferre malunt. Iterum civili cordatoque judicio *Augustinus de Civ. Dei XVIII, 2.* *in [illegible] fere gentibus quodammodo vox naturæ ista personuit, ut subjugari victoribus mallent, quam bellica omnifaria vastatione deleri.* Et *de Civ. D. XIX, 12. Nihil aliud est victoria quam subjectio repugnantium: quod cum factum erit, pax erit.* Unde ipsam quæ plena est, quæque ultimam bello manum imponit, victoriam, pactum in se continere existimo, quod ad violentam imperij occupationem *Pufendorfius* requirit: Nam ut cum *Hornio*, *victos* quis *subjugatos* nominet, *qui nondum victoris jugô colla submisere, nondum arma, vel quod ultimum succumbentibus telum est, desperationem bonâ de deposuere, quiq; adeo, reluctando, vel cohibendo consensum suum non victoris, non dominum agnoscunt*, illud vix sensum congruum habet. In Vit. Nicix. de I.N. & G. VII. 3, 3. de Civ. II, 9, 2.

XXXVI. Hucusque jus victoris porrigitur. Cætera *æquitati ejus moderationi, prudentiæ* permittuntur: quam præclaris cautionibus *Grotius* instruxit munivitque. Symbolum ejus, Romani ex instituto Numæ *Sacra Termini incruenta* coluere, etiam alio loco etiam quem *Grotius* laudavit, *Plutarcho* descripta: quorum tamen usus Romæ mox cum sanctitate morum intercidit. nam quod ad sua usque tempora durasse *Dionysius Halicarnassensis* asseruit, id communibus *scriptorum Romanorum* testimoniis refutatur. Meretur interim laudari gravissima de armis Romanorum *Dionysii* censura: qui cum *terminos a Romanis [illegible] olim [illegible] tradidisset*; subjungit: ἐχρῆν δὲ καὶ τὸ ἔργον ἔτι φυλάττειν, δι' ὃ [illegible] θεοὺς ἐνόμισαν τοὺς τέρμονας ὀνομάσαι, ἱκανουμένους τοῖς ἑαυτῶν κτήμασι, τῶν δ' ἀλλοτρίων μήτε βίᾳ σφετεριζομένους μηδὲν, μήτε [illegible]· νῦν δ' οὐχ ὡς ἄμεινον, οὐδ' ὡς οἱ πρόγονοι παρέδοσαν, ὁρίζεταί τισιν ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων τὰ οἰκεῖα, ἀλλ' ἔστιν αὐτοῖς ὅρος τῶν κτήσεων οὐχ ὁ ἴδιος, ἀλλ' ἡ πάντων ἐπιθυμία· πρὸς ἃ οὐ καλόν. *Debuerant autem* de I. B. III, 15. Vit. Num. Ἀρχ. II, p. 100.

tem

tem etiam rem ipsam servare, ob quam consecrati sunt termini, & contenti propriis possessionibus, alienas nec vi nec dolo appetere: Nunc non rectè neq; more majorum à suis aliena disterminant; non lege, sed cupiditate possessiones finiente: quod iniquum & indecorum est. Neque illo tamen tempore, quanquam inter Ethnicos, in parte disciplinæ civilis publicè jactabatur, quæ heri a[illegible] ho[illegible]ie inter Christianæ politices mysteria ostentari cæpit regul[illegible]: *[illegible] qui amplificando imperio studet, [illegible] legibus [illegible] consuetudinibus debere, quæ justas illi causas, aut saltem p[illegible] arma capi[illegible] tanquam in promtu ministrent.* Q[illegible] est insidias justiti[illegible] struere, si hoc non est? & quantum refert, audaci contumaciâ, an improba cavillatione Divin[illegible]is reverentia proculcetur.

Vid. Bac. Verulam Serm. Fidel. XXIX.

XXIX
OBRECT